

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt XII. (a) Idem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

centius in presenti, & in dicto cap. final. de divor-
tius, cap. Deus, de penit. & remis. ne in ipso ini-
tuo amplexa religionis christianæ offenderentur,
aut exasperarentur: & cum Religiosi om-
nes, & canonici regulares habitu à cæteris fi-
delibus laicis distinguantur, Concilium Nicæ-
num can. 76. ubi jubetur Religiosos, tum mona-
chos, tum moniales, alia indumenta quam lai-
cos induere, Concil. Aurel. 5. can. 19. Gangrense
can. 12. Barchin. 2. can. 4. Dionysius de Ecclesiast.
hierarch. cap. 6. Ordericus Vitalis in histor. Eccles.
ad annum 1094. ibi: In salibus, & campestribus
passim construuntur canobia, novisque ruitibus, va-
riisque sebetatibus trabecata peragranti cucullato-
rum examina. Albedine in habitu suo præcipue
stantur, quæ singulares ab aliis, notabileque vi-
deantur. Nigredo in plerisque locis sacra Scriptura
humilitatem designat quem idcirco colorem religio-
sorum serior hæcenus gratanter gestat. Nunc au-
tem nigredinem, quæ præfati Patres, iam regulares
clerici in capite, quam monachi in cucullis ob hu-
militatis speciem usi sunt; inde cum monachi, &
canonici regulares, qui stabilienda, & præ-
dicanda religionis catholice causâ in Livo-
nia erant, diversis vestibus uterentur, offen-
debantur nimium tyrones in fide, quærentes;
ubi est unum Evangelium? unus Deus? Pater
omnium unus? unum baputisma? unus spiritus?
unus amor? cur etiam non est unus amictus?
unus color in vestibus? Quod agnoscens Inno-
centius, & sciens, quod licet sine causa non
possint monachi, vel canonici regulares habi-
tum propria professionis mutare, vel omittere,
ut probant Suarez de religione tract. 3. lib. 1.
cap. 5. num. 5. Sanchez lib. 6. summa, cap. 8. n. 55.
Castropalao tract. 16. disput. 4. puncto 6. Gibali-
nus de clausura disquisit. 2. cap. 2. s. 3. consecr. 2.

per totum. Solorzan. tom. 2. lib. 3. cap. 18. num.
19. tamen ex justa causa, & omittere, & muta-
re alium habitum induendo possunt, præsertim
favore religionis, & fidei propaganda gratiâ;
ut probat Solorzanus de jure Indiarum tom. 2.
lib. 3. cap. 18. num. 20. Ideo Innocentius; ne in
ipso initio suscipienda fidei Livonienses offensi
varietate ista regularum, seu diversarum vesti-
tium, aut vivendi conditione, in fide vacilla-
rent, seti penitus eam desererent, statuit, ut
monachi, canonici regulares, vel quicumque
alii strictiorem vitam agentes, non in diverso
habitu incederent, sed ut ratione vivendi, &
regulâ pro tunc ibi uterentur eadem. Est igitur
hæc constitutio localis, & temporalis; non
verò generalis, aut perpetua; ejus tamen ma-
gna ratio est; videlicet religionis augmentum,
ob quod licita sunt quæ aliâ illicita essent.
David enim nudus ad arcam Domini saltavit,
quod factum D. Ambrosius refert epist. 36. his
verbis: Neque contemptus regalis potentia est ha-
bendus, ubi religioni exhibetur obsequium, &
honestum est pro religione facere, etsi id incongru-
um potestati fuerit; incongruum etiam omni
homini. Sed quæ corporeo aspectu sunt, turpia
religionis contemplatione reverenda sunt; & nu-
dos, & pudendos cateroqui sanctos alios narrat.
Et id quoque Valerius Maximus cap. 1. in catu
simili de Pratore qui ancilia tulit: Omnia nam-
que post religionem ponenda semper nostra civitas
duxit, etiam in quibus summa maiestatis conspici
deus voluit, &c. Et apud Euripidem plura Bacch.
Non discernit Deus, siue juvenem, siue senem
velit choros agere: sed vult ab hominibus hono-
rari communitè, & neminem vult eximium ha-
bere, &c. Illustrat Franciscus Florens in præ-
fenti.

CAPVT XII.

(a) Idem.

Cum decorem domus Domini, Et infra: Interdum (b) ludi sunt in eisdem
Ecclesiis theatrales, & non solum ludibriorum (c) spectacula introducuntur
in eas monstra (d) larvarum; verum etiam in tribus anni festivitibus, quæ
contine natiem Christi sequuntur, Diaconi, Presbyteri; aut Subdiaconi vi-
cissim insaniam suam ludibria exercentes; per gesticulationum suarum debaccha-
tiones obscenas in conspectu populi decus faciunt clericale vilescere, quem poti-
us illo tempore debent prædicatione mulcere. Quia igitur ex officio nobis in-
iuncto domus Dei nos zelus comedit, & opprobria exprobrantium ei super nos
cadere dignoscuntur, f. v. per A. f. m. quat. ne per hujusmodi turpitudinem Ec-
clesiæ inquinetur honestas, eos qui sunt publicè uxorati, (e) non admittatis de cæ-
tero ad Ecclesiasticas dignitates dimissas ab eis, quas non possunt sine pravo exem-
plo, & gravi scandalo retinere. Filiis (f) quoque Canonicorum præbendas in eis-
dem Ecclesiis conferri non sinatis; quarum sunt Canonici patres eorum: cum
indecorum sit, ut in Altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in
quo Unigenitus Filius Aeterno Patri pro salute humani generis victimatur. Præ-
libatam verò ludibriorum consuetudinem, vel (g) potius corruptelam curetis ab
Ecclesiis vestris taliter extirpare, quod vos divini cultus, & sacri comprobetis
ordinis zelatores.

NOTÆ.

- (a) **[Dem.]** Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 4.* nullibi tamen exprimitur cui Prælato rescribat Innocentius, ut jam notavi in *cap. cum decorem, de filiis Presby.* ubi extat alia pars hujus Decretalis.
- (b) **[Ludi.]** Ludos à Lydiis fuisse primùm inventos, unde ludorum vox, affirmarunt D. Isidorus *lib. 16. etymol. cap. 16.* Tertullianus *de spectaculis cap. 5.* aliter Nonius Marcellus ex Varro nis sententia existimat, Ludios ab eis dictos, quasi Lydios quos Ludiones Livius vocat *lib. 7. de decad. 6.* eandem vocis notationem indicat Valerius Maximus *lib. 2. cap. 1.* ubi de ludorum morte agit. Varia ludorum genera ab antiquis usitata congererunt Rosinus *lib. 5. antiquit. cap. 1.* ubi Demisterus, Bulengerus *lib. 1. de Imper. Roman. cap. 19.* Pantoka *in l. 1. de aleatoribus.* Amaya *in l. unica, C. de mamma.* Caberos *de metu lib. 2. cap. 8.* Verùm in præfenti non de aliis agitur, quàm de theatralibus, & scenicis, ideoque de illis tantùm disserendum est.
- (c) **[Ludibriorum.]** Ad ludibriorum, legitur in sexta collectione, sed credo emendandum esse ad *ludibrium*, ut legit P. Mariana *de spectaculo, cap. 7.*
- (d) **[Monstralarvarum.]** Quod non solum clericis à sacris canonibus est prohibitum, verùm & laicis. Unde exponendi sunt de his larvis duo canones valde difficiles. Primus Concilii Nannetensis, relatus à Gratiano *in cap. nullus 7. 44. dist.* ubi inter alia que presbyteris convivantibus prohibentur, illud refertur: *Ne larvas demonum ante se ferri consentiat presbyter ullus, quia hoc diabolicum est, & sacris canonibus prohibetur.* Quibus verbis improbat, & damnatur antiquus mos introducendi per convivia larvas sic aptas, ut earum articuli, vertebraeque in omnem partem vertentur, ut conviva humanæ conditionis admoniti, largiùs genio indulgerent, ut probant, & morem illum illustrant Scalliger *lib. 2. lectio. Anson. cap. 26.* Justus Lipsius *lib. 1. Saturn. cap. ult. Unde in dist. cap. nullus, dum de conviviis presbyterorum agunt Petres, inter alia prohibent illis, ne ante se larvas fieri permittant: notavit eruditus Ramirezius ad Martialem lib. 2. epigram. 59.* Secundus canon est Concil. Altsiodorensis, *can. 1.* in illis verbis: *Non licet Kalend. Januar. vecolo, aut cervolo facere, vel stenas diabolicas observare: sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus.* Ubi perdifficile est, quid prohibeatur illis verbis, *vecolo aut cervolo facere.* Aliqui existimarunt his verbis prohiberi ne lares frontibus, ramisque vitidibus ea die ornentur; fuit enim in more apud gentes veræ religionis ignaras, ea die ramis cingere domos, quod prohibitum est *in can. 73. collect. Marini Bracharensis, ibi: Nec lauro, aut viriditate arborum cingere domos; omnis hac observatio Paganismi est; & cap. si quis 26. q. 7.* Verùm hanc interpretationem non admittunt verba illa, *vecolo facere,* cum *vecola* ad ramos viride trahi non possit; immò potius *vecola* idem est ac *bucula*, id est, bos femina parva, sive vitula, ut probat Basilius Legionensis *q. 2. scholast.* in expositione ipsius canonis: *do inde facere, importat actum, non autem referri potest ad ornatum domus cum ramis.* Quare eâ

interpretatione omisâ Basilius Legionensis ubi *proximè,* existimat illis verbis prohiberi Kalendis Januariis sacrificium facere de animalibus, ut plerunque Galli faciunt, boni omnis, & augurii captandi causâ, quem morem reprehendit Martinus Brachar. *in can. 72. & notavit Prudentius ibi:*

Jano etiam celebri de mense litatur

*Auspiciis, epulisque sacris, quas inveterato,
Eleu miser! sub honore agitant, & gaudia
ducunt*

Festa Kalendarum.

Sed nec hæc docti viri sententia placet; quare eâ omisâ dicendum est, in eo canone inter alios vanos ritus, & fœdas superstitiones usitatas in die Kalend. Januarii, etiam larvarum usum sumptâ formâ pecudis improbari; nam cum homines Kalendis Januariis ferarum, & pecudum assumptis formis huc, & illuc petulantius discursantes, Ethnicorum ritus conservassent, ut penitus tolleretur hæc superstitiosa consuetudo, Patres prohibuerunt, ne liceat Kalend. Januar. vitula & cervolo facere, id est, sub forma vitulæ, aut cervoli per plateas discurrere, ut apud nos in festis Bacchanalibus vulgò dicitur, *correr la zora.* Ex quo canone desumptum est monitorium Penitentialis Romani, apud Hedigarium *lib. 6. cap. 6.* ubi hæc sunt verba: *Si quis in Kalendis Januariis, quod multis faciunt, & in cervolo ducit, aut in vitula vadit, tres annos peniteat.* Burchardus *lib. 19. Decret. cap. 5.* hujus meminit superstitionis his verbis: *Fœdus aiquid tale, quod pagani fecerunt, & adhuc faciunt in Kalendis Januariis, in cervolo, & vitula? Si fecisti, trīginta dies in pane, & aqua peniteas.* S. Patianus Episcopus Barcinonensis in Paranesi ad poenit. sic: *Hoc etiam puto, proximè cervolus ille profecti, ut eò disingentur stiveret, quo impressus notabatur, & ota illa reprehensio expressi, ac saepe repetiti, non compressisse videretur, sed erudisse luxuriam. Memiserim! quid ego facinoris admisi? Puto nescierant facere cervolum, nisi illis reprehendendo monstrassem.* Qui plura de hoc larvarum usu desiderat, adeat Sirmundum in notis ad Concil. Altsiodor. Hugonem Menardum in notis ad Sacram. D. Gregorii *fol. 252.* & in notis ad regul. Divi Benedicti, *tom. 2. lib. 50. cap. 13. §. 4. fol. 746. & 747.* Tamayum ad Salazar. in *Martyrol. Hispan. tom. 1. fol. 11.*

(e) **[Publice uxoris.]** Hæc verba reperiuntur in *cap. cum decorem, de clericis conjugatis.*

(f) **[Fili quoque.]** Hæc verba extant in *cap. cum decorem, de filiis Presbyterorum,* ubi ea exposui.

(g) **[Vel potius corruptelam.]** Prava consuetudo plerunque in sacris canonibus dicitur corruptela, *cap. 5. de consanguin. & affin. cap. 11. de excessibus Pralat. cap. final. de consuet.* quia mala consuetudo corrumpit bonos mores, *l. 9. §. 1. ff. de servo corrupto,* & ab specie eo verbo utitur Iacstantius Firmianus *lib. 6. instit. cap. 20. ibi: In scena quoque nescio an sit corruptela vitiosior. Nam & comica fabula de stupris virginum loquuntur, aut amoribus meretricum: & quò magis sunt eloquentes, qui flagitia illa fixerunt, eò magis sententiarum elegantia persuadent, & facilius inhaerent audientium memoria versas numeros, & ornati.* Item tragica historia subiciunt oculis parvicidia, & incesta Regum malorum, & coturnata scelera demonstrant. Histronum quoque impudicissimi motus, quid aliud nisi libidinem docent, & stregant, quorum emersa corpora, & in vulve

brevis incessum, habituque mollia, impudicae feminas in honestis gestibus mentium. Quid de minimis loquar corruptelam preferentibus disciplinam, qui docent adulteria dum fingunt, & simulatis erudunt ad vera? Quid iuvenes, aut virgines faciant, cum & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? admonentur unguis quid facere possint, & inflammantur libidine, qua affectu maxime concitantur, ac se quisque pro sexu in illis imaginibus praefigurat; probantque illa dum vident, & adherentibus vitius corruptiores ad concubitalia evectantur: nec pueri modò, quos praeceptorum vitiiis imbuti non oportet, sed etiam senes, quos peccare iam non decet, in talem vitiorum seruitutem dilabuntur. Nec est quare Cuius in presenti, qui minoribus in observantibus pietumque consilium, contra Ecclesiae Patres minoris elegantiar, aut nullius ornatus arguat hunc loquendum in Innocentio III. viro apprime docto.

COMMENTARIUM.

EX presenti Decretali sequens deducitur diffinitiva assertio: Ludi theatrales, etiam praeter consuetudinem in festiuitatibus Domini nostri, aut Sanctorum eius fieri in Ecclesiis non debent. Probat eam textus in cap. irreligiosa 2. de consecr. dist. 3. Concil. Aluffiod. can. 9. ibi: Non licet in Ecclesiis choreas secularium, vel puellarum cantica exercere, nec convivia in Ecclesia preparare, quia scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur. Concilium Cabilon. can. 9. ibi: Valde enim omnibus noxiosum indecorum, quod per dedicationes basilicarum, aut festiuitates Martyrum ad ipsa solennia confluentes, chorus foemineus turpia quidem, & obscena cantica decantare videntur, dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Concilium Tolet. 3. in fine: Quod ballmachia, & turpia cantica prohibenda sunt à Sanctorum solennis. Synodus Afric. can. 27. ibi: Illud etiam petendum, ut quae contra praecepta divina, convivia multi in locis exercentur, vitari iustitia iubeant, & prohiberi maxime cum in Natalibus Beatissimorum Martyrum per nonnullas civitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident, quibus diebus quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exercent. Concilium Brachar. 2. can. 60. ibi: Si quis ballationes ante Ecclesias Sanctorum fecerit, seu quis faciem suam transformaverit in habitum muliebri, & mulier in habitu viri, tres annos poeniteat. Referunt Burchardus lib. 10. Decreti, cap. 39. Loayla post canones ipsius Concilii, Synodus 6. in Trullo can. 24. ibi: Nec ut liceat eorum, qui in sacerdotali ordine enumerantur, vel monachorum in eorum curriculum subsistere, vel senicos ludos sustinere. Et can. 62. eiusdem Synodi. ibi: Kalendas, & quae dicuntur vota, & brumalia quae vocantur, & qui in primo Martii mensis die fit conventus, ex fidelium civitate omnino tolli volumus; sed & publicas mulierum saltationes multam noxam, exitumque afferentes: quin etiam eas, quae nomine eorum, qui falso apud Graecos Dii nominati sunt, vel nomine virorum, ac mulierum sunt, saltationes, ac mysteria, more antiquo, & à vita christianorum alieno amandamus, etiam stantes, ut nullus vir deinceps muliebri veste induatur, vel mulier veste viro conveniente: sed nec comicas, vel satyricas, vel tragicas. D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

cas personas induat. In cuius canonis scholiis hac subiungit Balsamon: Nota presentem canonem, & quare correctionem in his, quae sunt à clericis in festo Natalis Christi, & festo Luminarium adversus eum, & magis in sanctissima magna Ecclesia. Synodus Carthaginensis can. 63. Ut aufferantur Graecorum convivia, illud praeterea à christianis Imperatoribus petendum est: quoniam praeter divina mandata in multis locis convivia sic peraguntur ex gentili errore deducta, ut etiam christiani ad paganos clanculum in eorum mysterio adducantur, ut haec iubeant, & in urbibus, & in possessionibus arceri, maxime quia & in ipsis Beatorum Martyrum natalibus, in quibusdam urbibus, etiam in ipsis sacris locis eiusmodi peccare reprehenduntur, & in diebus, in quibus vel pudor est dicere, execrandas saltationes in agris, vel plateis peragunt, ut cum sancto die adsint quae sunt & matres familias honore, & alia innumerabiles mulieres venerande, intemperantes & insolentias aggrediantur, ut etiam ipsius sanctae fidei prope modum aufugiat excessus. Senonense anno 1527. can. 16. Prohibemus, ne histriones aut ministri Ecclesiam ad pulsandum tympano, cithara, aut alio instrumento musicali, neque in Ecclesia, aut iuxta Ecclesiam suis passent instrumentis. Prohibemus etiam ne fiat deinceps festum Factorum aut Innocentium, neque exigatur decanatus patelle. Colonense anno 1536. can. 6. Olim theatrales quoque ludi, & larvarum ludibria inferebantur templis, pessimo quidem exemplo, adeo ut provisione canonica, quod his teterrimis abusu aboleretur, opus fuerit, quem ex nostris diocesisibus iam ut speramus ejectum gaudemus. Concilium Salzeburg. tempore Gregorii X. can. 17. Tolentianum anno 1473. tempore Sixti IV. can. 19. Extravag. unica, hoc tit. inter communes, S. Petrus Chrysologus sermone 129. Divus Gregorius Magnus lib. 10. epist. 71. Illustrant ultra congestos in presenti à Barboza de iure eccles. lib. 1. cap. 40. num. 57. & lib. 2. cap. 3. numer. 15. & de offic. parochi cap. 6. num. 11. Lantdmeter. lib. 2. de veteri clerico, cap. 50. Basilius Legion. 9. 2. scholastica, cap. 2. in can. 9. Concilii Aluffiod. P. Herodius lib. 1. Pandect. tit. 5. cap. 15. Ferrandus lib. 2. disquisit. relig. p. 1. cap. 7. Cresolius lib. 4. mystag. cap. 16. Benedictus Eftenus lib. 7. disquisit. monast. tract. 2. disput. 2. Petrus Gregorius lib. 4. partit. tit. 8. cap. 6. & lib. 39. synagm. cap. 5. Conradus Brunus lib. 6. de carem. cap. 13. Conradus Kling lib. 5. locorum commun. cap. 10. Filescus lib. 1. select. cap. 6. Theophilus Raynaud. tom. 4. lib. 6. sect. 2. cap. 10. fol. 829. Illustrant Araujo 99. moral. de statu civitatis, disput. 5. sect. 1. Amaya in lege unica, C. de Majumna, num. 28. Acunna in cap. 1. 92. dist. 8. & in cap. nullus, dist. 44. Mariana de spectaculis, cap. 7. Savarus ad Sidonium lib. 4. epist. 15. verbo Epulum, Villafus in voto gratul. num. 18. Cujacius, Boëtius Epon, & Fabrotus in presenti, Franc. Florens in presenti, & Alteserra.

Sed hæc assertio ita firmata, & illustrata difficilis redditur sequenti consideratione; nam huiusmodi ludi theatrales in nativitate Christi Domini non solum liciti, verum & peritiles sunt. Igitur tam à clericis, quam ab aliis fidelibus fieri debent. Probat antecedens, nam ex eadem ratione ob quam picturae in Ecclesia exponuntur ad movendum populum, & ut indocti ibi discant

5.
Impugnatur tradita assertio.

discant quod in libris legere nesciunt, ut probavi in *canone 36. Concil. Illiber.* etiam huiusmodi repræsentationes nativitatis Christi fieri debent, ut ita populus indoctus hoc sacro mysterio facilius instruat: habet enim repræsentatio non levi vim in suadendo, & omnem oratoriam artem vincit. Seneca *lib. 19. epist. 109.* ibi: *Eadem negligentius audiuntur, minusque percipiunt, que diu soluta oratione dicuntur; ubi accessere numeri, & egregium sensum extinxere certi pedes, eadem illa sententia velut lacerto excussa torquetur.* Etiam si cum aliis poetis partibus comœdiam conforas, primas in suadenda plebe comœdia consequitur Horatius de arte Poëtica:

*Segnius irritant animos demissa per aures,
Quam que sunt oculis subiecta fidelibus.*

Ex eo maximè *Quintilianus lib. 11. instit. orat. cap. 3.* ibi: *Documento sunt, vel scenici actores, qui & optimis Poëtarum ranciem adiciunt gratia, ut nos infinite magis eadem illa audita, quam lecta delectent, & vilissimis etiam quibusdam impudentibus aures, ut quibus nullus est in bibliotheca locus, sit etiam frequens in theatris.* Plebejus sacras litteras miratur, Sanctorum præcepta, Philosopherum placita, Heroum facta facta in theatro, & pleaque, quæ aliter discere nollet, sapit; & quæ talia docent, magis amat. Unde Poëta Horatius de arte Poëtica.

Ille tulu punctum, qui miscuit utile dulci.

Igitur ut rustici, & ceteri fideles ignari hoc magnum fidei nostræ mysterium agnoscant, maximeque alacritate celebrent, huiusmodi theatralis ludi debent permitti. Unde morum hunc repræsentandi in hac festivitate, jam à primis Ecclesiæ sæculis ad nostra usque tempora, in Ecclesia invaluisse, probat ex *Codino, & aliis Pater Herrera lib. 1. del origen del officio divino. cap. 22.* Igitur non rectè ludi theatralis in huiusmodi festivitate improbantur, & prohibentur. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam si natales dies Deorum, immò & privatorum, etiam apud Gentiles magnis celebrabantur plausibus, epulis, accensis luminaribus, choreis, & tripudiis; Latentius *divin. instit. lib. 6. cap. 20.* Nam ludorum celebritates Deorum festa sunt, siquidem ob natales eorum, templorum novorum dedicationes, sunt constituta. Et primitus quidem venerationes, quæ vocabantur munera, Saturno attributa sunt: ludi autem scenici *Libero, Circenses Neptuno. Paulatim* verò idem honos & ceteris Diis tribui cepit, singulique ludi nominibus eorum consecrati sunt, sicut *Sicinnius Capito* in *libris spectaculorum* docet. Si quis igitur spectaculis interest, ad quæ religionis gratia convenitur, discessit à Dei cultu, & ad Deos se contulit, quorum natales & festa celebravit. *Apulejus lib. 11. Florid.* Festivum celebravi natalem sacrorum, suaves epulas, & secreta convivium. *Martialis epigram. 66. ibi:*

Sexcenti cœnant à te, Iustine, vocati

Luci ad officium, jam quæ te prima fuit.

Diocæsius lib. 54. Natalem *Augusti Iulius Antonii filius* tunc Prætor celebravit, circensibus & venationibus Senatuum etiam, & ipsum Augustum ex Decreto Patrum epulo excepit in Capitolio. *Plinius in epist. ad Can. Rufum.* Epicuriu testamento caruit, ut dies ejus natalis, & parentum, fratrumque quot annis solenniter ageretur. Illustrant latè *Cochier in face histor. cent. 1. cap. 12.* *Censorinus de die natali,* ubi *Lindembrog.* notavit *P. Roa* eodem tract. *cap. 11.* *Villafus in voto gratul.* qui

exinde exponunt textus in *l. c. quidam 23. ff. de annuo legat. l. civitatibus 12. ff. de leg. 1.* Ergo multò magis in Domini nostri Jesu Christi natali, Ecclesia ministri, & ceteri fideles exultantes, debent ludis etiam theatralibus diem sollemnissimum illum celebrare, Nec hoc genus solennitatis alienum est à disciplina Ecclesiæ, & piis vitis, in divinis laudibus, & Dei festivitibus; faltavit enim *David* religionis enthusiasmo motus coram Arca Dei, ut refertur *lib. 2. Sam. cap. 6.* & *Maria* soror *Moyseis* juncto sibi foeminarum choro ad pulsum tympani cantavit Domino, quia gloriosè magnificatus est *Exodi cap. 15.* & in Ecclesia *Essena* *Esseni* cantu religiosos motus mitebant. *Philo de vita contemplativa,* apud *Clementem lib. 7. Stromatum;* ibi: *Pedes excitamus in ultima acclamatione orationis.* Illustrant latè *Petrus Gregorius lib. 12. synag. cap. 19. & 20. & 21.* *Lantdmeter. de veteri clerici. lib. 2. cap. 63.* Igitur non rectè *Innocentius* in præsentu huiusmodi ludos theatralis improbat in festivitate Natalis Domini. Accedit consuetudo in aliquibus Ecclesiis recepta, ut pueri clerici in festo sancti Nicolai aut *Innocentium* clericis sibi Episcopum, qui indutus vestibus Episcopalibus cum mitra & baculo, publicè, id est in Ecclesia, inchoat divinum officium, ut ex *Molano* refert. *Lantdmeter. dist. lib. 2. cap. 50.*

Quia difficultate ita fuscità non obstante, defendenda est præsens constitutio, ut disciplina ecclesiastica maxime consona; & cuius rationem ut agnoscamus, sciendum est, olim fideles in festivitibus Sanctorum non solum divinis laudibus eas celebrasse; verum & aliquibus exterioribus ornatibus, & lætitiæ, alacritatisque testimonio. Primò frondibus, floribusque templa, & altaria ornabant, *Sanctus Paulinus Natal. 3. Felicit.*

*Spargie flore solum, prætexite limina sertis,
Purpureum ver spirè hyems, sit florens annus
Ante diem, sancto cedat natura diei,
Martyris ad tumulum debet & terra, coronas.*

De *Nepotiano Hieronymus in epitaphio,* ibi: *Erat solitius, si miteret altare, si parietes absquò fulgine, si pavimenta tersa, vela semper in ostius, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes caremonias præ sollicitudo disposita; non minus, non majus negligebat officium, Basilicæ Ecclesiæ, & Martyrum conciliabula diversis floribus; arborum pomis, vitiumque pampinis adumbrabat, ut quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione, quam visu, presbyteri laborem, & studium restaretur. Sanctus Augustinus lib. 22. de civitate Dei, cap. 8. bis meminit florum, qui in altari erant Sancti Stephani. Solitus erat sanctus Severus, referente sancto Gregorio Turonensi, de gloria confes. cap. 1. flores liliorum tempore quo nascuntur, colligere, ac per parietes ædis sacræ appendere. Fortunatus lib. 2. epigr. 9.*

Texitis variis altaria festa coronis,

Pugitur ut filis floribus ara novis.

Quem ritum ab Hebræis Christiani accepertunt; nam ut *Psalmista* ait *Psal. 117.* *Constituie diem solennem in condensis usque ad cornu altaris.* Vbi vertit *D. Hieronymus:* *Frequentate solennitatem in frondosis.* Et *Lomus* legit: *Ligate festum frondibus,* Gentibus etiam non fuit ignotus *Roridus* hic

6.
De variis
celebritatibus.

hic ornatus, unde ait Virgilius lib. 1. *Aeneid.*
Thure calent, are, floribusque recentibus ha-
lant.

Item epulis, & conviviis in sanctorum Martyrum nataliis, vel dedicationis alicujus Ecclesiae celebritate fideles utebantur. D. Gregorius lib. 10. epist. 71. ita ut die dedicationis, vel natalitio sanctorum Martyrum religiosis conviviis solennitatem celebrarent D. Hieronymus in epist. ad Euseb. de sancti Petri die festo agens ita ait: *Festus est dies, & natalis Beati Petri festivus est solito condendus.* Et statim: *Vnde nobis sollicitis providendum est, ut solennem diem non tam ciborum abundantia, quam spirituum exultatione celebremus, quia valde absurdum est, nimia saturitate velle honorare Martyrem, quem sanctus Deo placuisse testatur, P. Chrylogus serm. 129. ibi: Noli estimare, charissime quodam solu prandis, & profusioribus epulis natales Martyrum celebrare.* Illustat Savarus ad Sidonium lib. 4. epist. 15. Sed cum postea licentius fideles sanctorum Martyrum gratiam demereri credentes, epularentur, illarum comperationes, & epulae lacris legibus coercitae fuerunt, cap. cum autem, cum sequenti. 4. 4. dist. Concil. Nannet. can. 10. Aluffiod. can. 2. D. Ambrosius de Helia & Jesuino cap. 17. Divus Chrysostomus homil. in sanctum Iulianum Martyrem, D. Augustinus lib. 8. de civitate Dei, cap. 27. ubi titum Atrorum in deferendis epulis ad tumulos Martyrum reprehendit, & aliquo pacto excusat his verbis: *Quacunq; adhibentur religiosorum obsequia in Martyrum locis, ornamenta sunt memoriarum, non sacra, vel sacrificia mortuorum, tanquam Deorum. Quicunq; etiam epulas suas eo deserunt, quod quidem a Christianis melioribus non fit, & in plerisque terrarum locis nulla talis est consuetudo; tamen quicunq; id faciunt, quocumq; appropinquaverint, orant & asperunt ut vescantur, vel ex eis etiam indigentibus largiantur, sanctificari ibi volunt per meritum Martyrum in nomine Domini Martyrum. Nazianz. orat. 9. Omitto agapas festis diebus celebratas, de quibus plura cumularunt anno 397. Fornerius lib. 2. sect. 21. cap. 21. Rosveidus in *onomast.* verbo *Agape*, Meursius in glossario, eodem verbo Kochiet. in face histor. cent. 2. cap. 3. & 84. Petrus Gregor. lib. 13. de Repub. cap. 3. num. 5. & cap. 18. num. 4. Suarez de relig. tom. 1. lib. 3. cap. 6. Panticola lib. 1. variar. cap. 80. in fine. Lantimeter. lib. de veter. monacho, cap. 46. Cresp. in summa, verbo *Agaparam*, Albalpinus lib. 1. obser. cap. 18. Cerdá in advers. cap. 146. Lemaitre lib. 2. de bonis Eccles. cap. 10. Tertianus in explanat. Clementis lib. 2. cap. 26. Auctor Romae Subterraneae lib. 6. cap. 27. Iustelus ad can. Eccles. univers. fol. 179.*

Choreae etiam in festivitatibus sanctorum Martyrum ducebantur. Concil. Tolet. 3. relatum in c. *irreligiosa, de consecr. dist. 3. Unde PP. Synodi Gangreul. in can. 20. ajunt: Si quis arrogantia utent, & Martyrum congregationes abhorrens, & sacra, quae in eis celebrantur, & eorum memorias accusat, sit anathema.* Ubi in scholiis subiungit Balsamon: *Nota ergo, quod quae in solennibus Martyrum festis sunt, cantica, choreae, & populi consuetus, quoniam in Dei sunt honorem, non reprobandur.* Sed postea prohibita fuerunt hujusmodi choreae. Concil. Cabilon. can. 18. Afric. can. 27. & in Brachar. can. 80. ita cavetur: *Si quis ballationes ante Ecclesiam sanctorum fecerit, &c. tres annos punitur.* Et in Synodo Rhemenfi sub Lo-

thario, & Ludovico, cap. 35. ita statuitur: *Ut sacerdotes admovent viros, & mulieres, qui festis diebus ad Ecclesias veniunt, ne ballando, & turpia verba decantando, choros teneant, & ducant.* Et lib. 6. Capitul. Carolei, cap. 193. *Quando populus ad Ecclesias venerit, tam per dies Dominicos, quam & per solennitates sanctorum, aliud non ibi agat, nisi quod ad Desertinet servitium: illas vero ballationes, canticaque turpia, ac luxuriosa, & illulsa diabolica non faciat, nec in plateis, nec in domibus, nec in illo loco, quia hac de Paganorum consuetudine remanserunt, & qui ipsa fecerunt, canonicam sententiam accipiant.* Ballare Galli dicunt *Bals*: nos *Bailar*, à voce *ballare*, quae Graecorum propria est, ut probat Meursius in glossario, verbo *Ballare*. Unde inter alias voces, quas ab eis primi Hispani acceperunt, & vocem *ballare* accepisse testatur Aldrete de origine linguae Castella lib. 3. cap. 1. ubi doctè notat, ballationem in dicto cap. *irreligiosa*, appellari *ballimachiam*, quasi saltantium pugnam; quia plerumque ballationes fiunt in formam pugnae diversis ictibus, & motibus: quo modo ballationes Hispanas acceperunt Silus Italicus lib. 3.

*Nunc pedis alterno percussa verbera terra
 Ad numerum resonat, gaudentem plaudere
 certas:*

*Hac regueta, ludamque viris, ea sacra voluptas,
 Et Martialis:*

Et Gaditanis ludere docta modum.

Hujusmodi ergo choreas, & ludos theatrales à clericis in festivitate natalis Domini in Ecclesiis fieri prohibuit Innocentius in praesenti, & ratio deest. magna cum ratione, petita, tum à loco ubi ducebantur, tum à personis ipsam ludicram artem exercentibus, tum à fine, & solennitate, quae in hujusmodi ludis recitabantur. Et primò propter loci reverentiam, quia plura, quae extra Ecclesiam venialiter exercentur, intra Ecclesiam non sunt facienda, ut tradit Strabo de rebus eccles. cap. 11. ut confabulationes, & colloquia, Gregorius X. in Concil. Lugdun. generali, ibi: *Cessent vana, & multò fortius fœda, & prophana colloquia: cessent confabulationes qualibet sine profreuo quocunq; alia, quae divinum possunt turbare officium, aut oculis divinae Majestatis offerenda, ab ipsis profreuo extranea, ne ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata commisi.* Discere id à Paganis poterant Christiani, nisi & ipsi Ecclesiae Doctores in id maxime scriptis suis, & quotidianis monitionibus incubassent, ut taciturnitatem omnes in templum deferrent. Sanè auctor est Arrianus in Epist. lib. 4. c. 11. in Gentilium fanis adeo studiosè patrum vetbis, ut violatae religionis censeretur delictum, si rumpi silentium aliquo sonitu contigisset. Hinc in rebus divinis, cum fierent, de more dicebatur, *favere lingua*; quo verbo, inquit Seneca in lib. de beata vita, cap. 26. *Imperatur silentium, ut rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obfrepente.* Unde Ecclesiae Patres tam accuratè silentium in Ecclesia commendaverunt. D. Ambrosius lib. 3. de virginitate: *Maxima est virtus tacendi, praesertim in Ecclesia.* Chrysostomus homil. 38. ad populum: *Nihil tam congruum Ecclesiae, quam silentium.* D. Isidorus epist. 45. *Templum omne silentium debetur.* D. Clementis lib. 8. constit. Apost. cap. 11. *Quidam ex Diaconis in templo inambulabant contempnantes viros, & mulieres, ut quis fieret strepens, ne quis minus faceret, aut missivares.*

Handwritten notes in the right margin, including the word "EZE" and other illegible characters.

missitaret, aut dormitaret. Theodulphus Episc. Aurelian. epist. ad Sacerd. num. 10. Si Dominus illos eiecit, qui victimas, quae sibi offerrentur, emebant, vel vendebant; quanto magis illos tratus inde abjiciet, qui mendaces, vaniloquos, risibiles, & hujusmodi nugis locum divino cultus mancipatum faciunt. Illustrat Benedictus Eftenus *disquisit. monast. lib. 7. disquisit. 3.* Cum ergo in choreis, & hujusmodi ludis theatralibus confabulationes, ritus, & similia, ab Ecclesia prorsus aliena dentur, rectè in praesenti Innocentius hujusmodi ludos prohibet, & detestatur. A personis ipsis magna deducitur ratio praesentis prohibitionis; nam vilescit admodum dignitas sacerdotalis, si presbyteri ipsi, seu clerici scenas, atque hujusmodi ludos theatrales edant. Unde in cap. unico, hoc tit. in 6. Bonifacius VIII. multandos censuit clericos qui per annum joculariorum, id est, mimorum ignominiosam artem exercebant, vel breviori tempore admoniti non respicerent. Nec solum hæc, & similia spectacula edere prohibitum est clericis, verum & loco, ubi eduntur, stare, cap. his igitur, 23. dist. cap. penult. 34. dist. 1. placet 17. C. de Episcop. & Cleric. Concil. Aliffiod. cap. 40. Non licet presbytero inter epulas cantare, vel saltare. Turon. sub Carolo cap. 7. ibi: *Histrionum quoque turpium, & obscenorum insolentis joculariorum, & ipsi animo effugere, ceterisque sacerdotibus effugenda praedicare debent.* Turonensis sub Carolo can. 8. Sacerdotibus non expedit quibuslibet interesse sociis, Eugenius II. in Synodo Rom. Sacerdos seculi divina debet persecrari, & admoveere eloquia, ut inveniantur beatus, de quo I. salmista ait: *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Quamobrem ludos aliquos coram se fieri non delectatur; transgressor quippe inventus, admonitione Episcopi ulterius agere desinat, sin autem canonicè judicatur. Caput non oportet, de consecr. dist. 5. ibi: *Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quae aut in nuptiis, aut in convivis exhibentur, interesse, sed antequam thymelici ingrediantur, surgere eos, & abire.* Ubi thymelici dicuntur mulciscanici, qui organis, & liris, & citharis praecinebant super pulpitem, quod thymele vocabatur. Jul. Pollux lib. 4. onomast. ibi: *Scena propria est histrionum, orchestra vero chori, in qua est & thymele, quae vel tribunal est, vel ara.* Vitruvius lib. 4. cap. 8. ibi: *Apud Graecos tragici, & comici actores in scena peragunt, reliqui autem artifices suas per orchestras petunt actiones.* Itaque ex ea scenici, & thymelici graecè separatum nominantur. De his thymelicis etiam agitur l. 4. ff. de his qui notant. infam. l. 10. ff. de pollut. l. 10. & 21. C. Theod. de Pistor. l. penult. C. Theodof. de spectacul. l. 5. eod. C. de scenicis. Novella 105. de Consulibus, & plura congesserunt Justel. & Ballam. in notis ad dict. can. 44. Synodi Laodic. Ritherfurius ad Salvianum fol. 207. Cabrereros de metu lib. 2. cap. 8. num. 16. Samuel Petrus ad leges Auzas lib. 1. fol. 62. Fornerius lib. 5. rerum quotid. cap. 29. Circa in advers. cap. 34. Costanus de nuptiis fol. 143. Si ergo hujusmodi ludis theatralibus clericis interesse prohibetur, quanto magis eos per se edere illicitum erit. A sine ipso ludi theatrialis praesens prohibito non minori nititur ratione; nam ut fuscè Aristides Sophista, etsi nec nostris moribus, nec religione imbutus, in oratione Smyrne habita probavit, Deorum festis comœdias non convenire, nec

ludos. Unde D. Augustinus lib. 2. de civit. Dei cap. 13. antiquos Romanos fideret, quod histriones notarent infamiam; & si dem scenicis ludis Deos honorandos putarent; qui enim conveniat ignominiam notare, atque infamiam numero ponere, per quos divinus cultus augeatur? Ipsa Augustini verba subjicimus: *Sed respondeatur mihi, inquit, quâ consentanea ratione homines scenici ab omni honore pelluntur, & ludi scenici Deorum honoribus admiscuntur? Illas theatrales artes diu virtus Romana non noverat, quae est ad oblectamentum voluptatis humanae quarerentur, & virtus morum reperere humanorum, Dui ea sibi exhiberi petiverunt. Quomodo ergo abiciuntur scenicis, per quem colitur Deus? & theatrales illius turpitudinis quâ fronte notatur actor, si adoratur exactor? Deinde quis patitur in sacro Christi Domini Natali impudicam feminam B. Mariae, probrosam hominem sanctissimi Josephi, aut ipsius Christi personam representare? Quod Arnobius lib. 4. adversus Gentes, ab antiquis factitatum reprehendit, ut histrionibus Deorum personae imponebantur, illis verbis: *Nec satis hoc culpa est, etiam mimis, & scurrilibus ludicis sanctissimorum persona interponuntur Deorum, & ut spectatoribus vacuis risus possit, atque hilaritas excitari, iocularibus feriantur cavillationibus, nimis conclamant, & assurgunt theatra, omnes concrepant fragoribus, atque plausibus.* Idem Tertullianus accusat in Apolog. cap. 15. *Quid, inquit, quod imago Dei vestri ignominiosissimum caput, & famosum vestit: quod corpus impurum, & ad istam artem effeminatione productum, Minervam aliquam, vel Herculeum representet? Nonne violatur majestas, & divinitas consupratur laudantibus vobis? Quae verba ad nostros mores transferre licet, atque in antiquis vitis interpreteris nostrorum licentiam, & turpitudinem accusari. Rectè ergo in praesenti Innocentius prohibet presbyteris, & aliis clericis hujusmodi ludos theatrales, etiam in festivitibus sanctorum in Ecclesiam edere. Morem hunc festis diebus choreas ducendi & saltandi, quam pertinacissimè reinuerunt Graeci, ut prodit canon 62. Concil. Trul. Kalendas, & quae dicuntur vota, & brumalia quae vocantur, & qui in primo Martii die sit conventus, ex fidelium civitate omnino tolli volumus; sed & publicas mulierum saltationes multam noxam exitiumque afferentes, quin etiam eas, quae nomine eorum qui falso apud Gentiles Dii nominati sunt, vel nomine ororum, ac mulierum sunt saltationes, a vita Christianorum amandamus, & expellimus.**

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa; nam auctoritates in ea adductae, tantum prohibebant, natalis Domini representationem permittere posse, dummodo ex modestia, & pietate mysterium hoc recitetur à piis viris: non tamen inde inferitur, ob solennitatem tantae festivitatis licere ludrica spectacula edere, seu monstrarum inducere in Ecclesias, praecipue ab Ecclesiasticis personis; quod prohibetur ab Innocentio III. in praesenti; unde tolerari potest mos in plerisque locis Hispaniae receptus, ut pueri intra Ecclesiam in sacratissima illa nocte magnum illud fidei nostrae mysterium recitent, dum cum omnium modestia, & ex pietate tantum fiat. Nec obstat quod de natalibus Deorum Gentilium choreis, & ludis celebratis expendebamus; nam natalis dies Christi Domini, vigiliis, orationibus, psalmodiis, & divinis officiis est celebran-

celebranda à catholicis fidelibus, non verò Gentilium more debent Christiani prophanis ludis, & spectaculis in ejus celebritate uti. Nee obstat quod de Davide, & Maria Moyfis torore dicebamus, atque ex usu Essenorum referebamus; nam illi magno devotionis, & religionis zelo accensi, his modulationibus & saltationibus uti fuerunt; in Ecclesia verò, ac ejus ministris laudes Deo canentibus præcavenda est nimia curiositas, aut vana fractio vocis. Unde proficitur Divus Bernardinus in meditationibus, cap. 11. Sape, inquit, ad sacrum ministerium vocem meam fregi, ut dulcius cantarem; & magis delectabar in vocis modulatione, quam in cordis compunctione. Et non esse in ecclesia canendum theatro modo, id est, corporis gestus exercendo, cavetur in cap. 1. 92. dist. Extravag. unic. hoc. tit. inter communes, & docuit D. Chrysostomus homil. 19. in caput 6. Divi Matthæi, ibi: Cum autem oratis, non gestibus corporis, nec clamoribus vocis, sed intentione optima voluntatis orationum vota reddamus. Similiter D. Thomas accepit D. Hieronymum relatum in dicto cap. 1. 92. dist. docetque reprehendisse eos, qui theatro more in Ecclesiis divinas laudes decantabant. Prosequuntur Fulcius de visit. lib. 1. cap. 26. Acumina in dicto cap. 1. 92. dist. Nec ad rem facit consuetudo in aliquibus Ecclesiis in festo S. Nicolai, & Innocentium recepta; nam ut Langrecrucius lib. 2. de vita & honest. canonic. cap. 22. refert, hujusmodi puerorum ludicrum spectaculum prohibitum fuit in Synodo Basili. sess. 21. & in meram ecclesiasticis ordinis contumeliam abiisse testatur Ballamon in can. 62. 6. Synodi. Lantdmeter. lib. 2. de veteri clerico, cap. 50. ad finem. Et Patres Concilii Salzburgenf. tempore Gregorii X. ita statuerunt: Ad hoc quidam ludi noxi, quod vulgaris elocutio Episcopatus puerorum appellat, in quibusdam Ecclesiis exercentur adeo insolenter, ut nonnunquam enormes culpe, & damna gravia subsequantur ex ipsis: hos ludos in Ecclesiis, & à personis Ecclesiasticis de cætero fieri prohibemus, nisi forte parvi sexdecim annorum, & infra fuerint, qui hujusmodi ludos exercent. In dicto Concilio Basiliensi vocatur festum saturnorum, vel innocentium, aut puerorum, Beletus cap. 72. vocat fe-

stum Hypodiaconorum, quod à die sancti Stephani capturn, ad octavam usque Epiphaniæ fuisse protogatum, testatur Guillel. Durant. lib. 7. rason. cap. 42. Est autem merito exagitatum à Gersonio tract. de ludo stultorum, alphab. 69. Theophil. 15. tom. in heteroc. spirit. punct. 8. in fine.

Et suprâ traditis lucem accipit textus in ^{10.} Exponitur can. 71. Synodi 6. in illis verbis: Eos, qui docentur ^{cap. 71. s. 7.} leges civiles, grati moribus uti non oportere, ^{nod. 6.} & nec in theatrum induci, nec eas, que dicuntur cylistra, peragere, vel præter usum communem sibi vestes induere, nec quo tempore disciplinam aggreduuntur, vel ad finem ejus perveniunt, vel ut in summa dicam, in ejus doctrina dimidio. Si quis autem deinceps hoc facere ausus fuerit, segregetur. Ex quibus deduci videtur, non omnibus clericis, & fidelibus prohiberi theatra adire, scenas, & ludos edere, aut larvas induere, sed tantum jus civile discerentibus. Ergo non rectè in præsentibus clericis indistinctè prohibetur ludos theatrales edere, aut monstra larvarum inducere. Pro cujus canonis expositione sciendum est, Athenis plurimos ex adolescentibus sophistico quodam furore percitos, urbes, viasque tenere consuevisse, noviter advenientes sophistas magna ac splendida pompa deducentes, & exipientes, & alia quædam ludibria sophistis familiaria fecisse: que corruptela invaserat in illa Academiarum regina, quando legum disciplina ibi florebat, juxta quam illi qui legum erant disciplinam aggressuri, vel qui in medio, aut jam perfecti erant, cum magna quidem pompa, & vestium ornatu in theatrum deducebantur; sed quia exinde magna scandala, nec non & rixæ oriebantur, tam ex cylistris, id est, ludis ad modum pugnæ, quam ex vestium mutatione, prohibuerunt Patres, ne Græcorum more inter legum studiosos, seu candidatos hujusmodi cylistræ, aut ludi theatrales fierent; non tamen exinde colligitur, aliis clericis, aut fidelibus eos permitti; siquidem specialiter Patres de studiosis legum senserunt, quia apud eos talis corruptela irreperat; notarunt Balsamon in eo canone, Cujacius ad titulum C. no filius pro patre, Cironius ad tit. de Magistr. & lib. 3. observ. cap. 1.

CAPVT XIII.

(a) Idem in Concil. Lateran. const. XIV.

VT clericorum mores, & actus in melius reformatur, continenter, & castè vivere studeant universi, præsertim in sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio præcaventes (b) maximè illo propter quod ira Dei venit in filios diffidentia, quatenus in conspectu omnipotentis Dei puro corde, ac mundo corpore valeant ministrare. Ne verò facilitas vitæ incentivum tribuat (c) delinquendi, statuimus, ut qui comprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis, (d) aut minus peccaverint, puniantur secundum canonicas sanctiones, quas efficacius, & districtius præcipimus observari: ut quos divinus timor non revocat, temporalis saltem pœna cohibeat à peccato. [e] Si quis igitur hac de causa suspensus præsumperit celebrare divina, non solum ecclesiasticis beneficiis spoliatur, verum etiam pro duplici culpa perpetuò deponatur. Prælati verò, qui tales præsumperint in suis iniquitatibus sustinere, maximè obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant ultioni. Qui autem secundum [f] regionis suæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, gravius puniantur, cum legitimo matrimonio possint uti.

NOTÆ.